

Eigen maatstaven belastingrechter bij beoordeling bruikbaarheid bewijsmateriaal

Hoge Raad 20 maart 2015, nr. 13/03959

Art. 6 EVRM, art. 359a Sv, zorgvuldigheidsbeginsel

NJB 2015/701

V-N 2015/16.6

V-N Vandaag 2014/1192

V-N Vandaag 2015/590

V-N 2014/34.3

ECLI:NL:PHR:2014:521

ECLI:NL:HR:2015:643

De Hoge Raad handhaaft het zogenoemde “zozeer indruist”-criterium en wijst erop dat de belastingrechter bij het beoordelen van de bruikbaarheid van bewijsmateriaal zijn eigen toetsingskader kent. De belastingrechter is dan ook niet gebonden aan het oordeel hierover van de strafrechter. Als de belastingrechter anders wil oordelen dan de strafrechter, moet hij de redenen voor die afwijking wel in de uitspraak vermelden.

X en zijn echtgenote ontvangen een bijstandsuitkering. X wordt verdacht van valsemunterij en heling. De strafrechter van Rechtbank Rotterdam spreekt X vrij, omdat het bewijs tegen X (via infiltranten) op onrechtmatige wijze is verkregen. Het Gerechtshof Amsterdam oordeelt dat de inspecteur dit strafrechtelijk onbruikbare bewijs wel mag gebruiken in de fiscale procedure voor het opleggen van navorderingsaanslagen IB/PVV en vergrijpboetes.

De Hoge Raad blijft bij zijn opvatting dat bewijsmateriaal dat door de strafrechter als onrechtmatig verkregen is aangemerkt, in principe wel mag worden gebruikt als bewijsmateriaal voor de belastingheffing en boeteoplegging. De Hoge Raad legt de suggestie van A-G Wattel om het “zozeer indruist”-criterium uit het arrest van 1 juli 1992 aan te passen naast zich neer. Bij het beoordelen van bewijsmateriaal gebruikt de belastingrechter eigen maatstaven, die kunnen afwijken van die van de strafrechter. Wel gelden ook voor het belastingrecht enkele “algemeen toepasbare” bewijsuitsluitingsgronden uit het arrest van de strafkamer van de Hoge Raad van 30 maart 2004. Verder overweegt de Hoge Raad dat de belastingrechter niet is gebonden aan een oordeel van de strafrechter over de bruikbaarheid van bewijsmateriaal. Als de belastingrechter over de rechtmatigheid van de wijze waarop het bewijs is verkregen anders wil oordelen, moet hij de redenen voor die afwijking in de uitspraak vermelden. De vraag of bepaald materiaal in verband met de wijze waarop het is verkregen als bewijs kan worden gebruikt, moet de belastingrechter beantwoorden aan de hand van andere maatstaven dan de strafrechter. In uitzonderlijke gevallen kan de onrechtmatige verkrijging ook tot onbruikbaarheid in de fiscale procedure leiden. Bijvoorbeeld wanneer sprake is van een ernstige schending van een belangrijke rechtsregel. Als wordt betoogd dat onrechtmatig overheidsoptreden tot bewijsuitsluiting moet leiden, zal de rechter zich echter steeds moeten afvragen of de belangen van de betrokkene zijn geschaad. Als de belastingrechter zijn beslissing op dit bewijsmateriaal baseert, is dat op zichzelf geen inbreuk op het recht op een behoorlijk proces dat is opgenomen in art. 6 EVRM. De Hoge Raad bevestigt de uitspraak van het hof.

Zie ook:

- HR 1 juli 1992, nr. 26.331, *BNB* 1992/306
- HR 30 maart 2004, nr. 00281/03, *NJ* 2004, 376
- HR 19 februari 2013, nr. 11/03711, *NJ* 2013, 308

Wenk:

- In zijn conclusie op 28 mei 2014 pleit A-G Wattel ervoor om eenheid te brengen tussen het strafrecht en punitief bestuursrecht op het gebied van onrechtmatig verkregen bewijs. Naar de mening van A-G Wattel moet het gebruik hiervan niet alleen worden beoordeeld op basis van alleen het zogenoemde “zozeer indruist”-criterium maar ook door toetsing aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het algemeen en het zorgvuldigheidsbeginsel in het bijzonder.
 - In het onderhavige arrest maakt de Hoge Raad duidelijk geen aanleiding te zien om terug te komen op het “zozeer indruist”-criterium en van de rechtspraak die aan de hand daarvan tot ontwikkeling is gekomen. De Hoge Raad legt in dit arrest met ruime bewoordingen uit waarom het “zozeer indruist”-criterium nog steeds een adequaat criterium is. Tevens geeft de Hoge Raad in dit arrest nadere richtlijnen voor het gebruik van onrechtmatig verkregen bewijs in een fiscale procedure.
 - Het “zozeer indruist”-criterium houdt in dat het gebruik van strafrechtelijk onrechtmatig verkregen bewijs slechts dan niet is toegestaan door de inspecteur, als de wijze waarop dit materiaal is verkregen zozeer indruist tegen hetgeen van een behoorlijk handelende overheid mag worden verwacht dat dit gebruik onder alle omstandigheden als ontoelaatbaar moet worden aangemerkt. Als een inspecteur “zorgvuldig” omgaat met het verkrijgen van bewijsmateriaal, zal de belastingrechter het gebruik hiervan niet snel uitsluiten. De inspecteur handelt in die situatie namelijk niet in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel.
 - Dit houdt in dat, afgezien van de gevallen waarin art. 6 EVRM dwingt tot uitsluiting van strafrechtelijk onrechtmatig verkregen bewijs in belastingzaken, de belastingrechter het bewijsmateriaal dat door de strafrechter is aangemerkt als onrechtmatig verkregen in beginsel mag gebruiken als bewijsmateriaal voor de belastingheffing en boeteoplegging. De belastingrechter is namelijk niet gebonden aan het oordeel van de strafrechter en hanteert eigen maatstaven om de bruikbaarheid van bewijsmateriaal te beoordelen. Als de belastingrechter anders wil oordelen dan de strafrechter, moet hij zijn reden om af te wijken wel motiveren in zijn uitspraak. Deze motiveringsplicht is nieuw en daarmee in aanvulling op het “zozeer indruist”-criterium.
 - Uit het arrest valt verder op te maken dat ook de inspecteur zich aan het “zozeer indruist”-criterium dient te houden. Voorafgaande aan het opleggen van een aanslag en een boete dient de inspecteur zelfstandig een afweging te maken in hoeverre het is toegestaan gebruik te maken van bewijsmateriaal dat voordien door de strafrechter als onrechtmatig is bestempeld.
- Let op:** De leer inzake bewijsuitsluiting geldt niet alleen in geschillen over een belastingaanslag maar ook in boetegeschieden.
- In de onderhavige situatie leidt toepassing van de hierboven genoemde criteria tot het oordeel dat het cassatieberoep ongegrond is. Voor bewijsuitsluiting in de zaak van X ziet de Hoge Raad geen reden. X is namelijk niet door toedoen van opsporingsambtenaren of andere onder verantwoordelijkheid van de Officier van Justitie werkende personen tot strafbare gedragingen gebracht waarop zijn opzet niet reeds was gericht.

Mr. A.T.P. Nefkens (Fiscaal Advocaat bij De Graaf Nefkens Advocaten te Nijmegen)